

Németh Ferenc

Versenyfutás az albánok kegyeiért? – A Rama–Kurti-viszonyrendszer elemzése

Bevezetés

Korántsem új keletű a megállapítás, miszerint a Balkán-félszigetet etnikai sokszínűség jellemzi, a jelenlegi államformációk pedig nem követik a nemzetiségi határvonalakat. Ennek egyik leképződése, hogy jelentős számú szerb közösség él Bosznia-Hercegovinában, Koszovóban és Montenegróban, míg Észak-Macedóniában, Koszovóban, Montenegróban, illetve a dél-szerbiai Preševo-völgyben albán közösségekkel is találkozhatunk. Az etnikai sokszínűség a politikai szintén is lehetőséget biztosít a kétoldalú kapcsolatok megerősítésére, hídszerepben felhasználva a kisebbségi csoportokat. Ezen túlmenően az anyaország politikai törekvéseinek és/vagy vezető személyiségei befolyásának növelésére is alkalmas lehet ez a helyzet.

Az utóbbi években szerb és albán részről is olyan folyamatok szemtanúi lehetünk, amelyek során az adott országok (jelen esetben Szerbia, Albánia és Koszovó) politikai vezetői szeretnék befolyásukat az országukon kívül élő azonos politikai csoportokra is kiterjeszteni. Ettől a lépéstől népszerűségük, de leginkább politikai legitimációjuk regionális szintű növekedését vagy megerősödését várják. Amíg Szerbia (és a szerbek) esetében ezen regionális aspirációkat csupán egy személyhez köthetjük, addig az albánok körében két politikusnál is feltételezhetjük azt, hogy hasonló elképzeléseket dédelget; ez pedig felveti a kérdést: hogyan alakul ezen törekvés miatt a két albán vezető kapcsolata?

A tanulmány a balkáni regionális aspirációkat veszi górcső alá, elsősorban az Edi Rama albán és Albin Kurti koszovói kormányfők közötti viszony elemzésén keresztül. A két miniszterelnök között számos (érdekel)ellentét húzódik: eltérő elképzeléseik a Nyitott Balkán (*Open Balkan*) kezdeményezéséről, Kurti „beavatkozása” az albániai belpolitikába, illetve Rama meglehetősen jó viszonya Aleksandar Vučić szerb államfővel mind feszültségforrások a két albán politikus között. Ezekkel párhuzamosan pedig mindkét miniszterelnök részéről felfedezhető azon törekvés, miszerint a saját országukon kívül élő albánokat is

igyekeznek megszólítani – hasonlóan ahhoz, ahogyan a Balkán szerb közösségeit szólítja meg Vučić elnök. Az elemzés így, mielőtt a Rama–Kurti-viszonyra rátérne, egy lépéssel hátrébb, a szerb államfő regionális törekvéseivel indít, amely valószínűsíthetően példaként szolgál(t) a hasonló albán aspirációkhoz. Arra a kérdésre, hogy melyik albán vezető áll nyerésre az albánok kegyeiért folytatott „versenyfutásban”, már nem ennyire egyértelmű a válasz: a két albán politikus közötti vitás kérdéseket és az egységes álláspont hiányát alapvetően a szerb elnök tudja a maga javára fordítani.

Aleksandar Vučić regionális aspirációi

A két albán vezető regionális ambícióinak elemzése előtt érdemes megvizsgálni, hogy van-e még a térségben hasonló törekvésekkel bíró politikus. A válasz egyértelmű: a balkáni regionális aspirációk „mintapéldánya” a jelenlegi szerb köztársasági elnök. Aleksandar Vučić sikeréhez számtalan tényező hozzájárul: a történelmi hagyományok mellett a Belgrád által a posztjugoszláv térben elfoglalt politikai-gazdasági pozíció, az államfő személyisége és hiteles kihívóinak hiánya, illetve a belső (például egyházi) és külső (például európai uniós) legitimáció megléte.

A szerb regionális törekvéseket nagyban erősíti a szocialista rendszer öröksége. Josip Broz Tito egykori jugoszláv elnök személyére a délszláv népek többsége erőskezdű, ámde népszerű és karizmatikus vezetőként emlékszik.¹ A hasonló tulajdonságokkal rendelkező politikusok iránti „igény” (és nosztalgia) mellett Belgrád szerepe egykor és ma szintén mérvadó; Szerbia a térség legnagyobb népességgel és gazdasággal rendelkező országa. Bár ezen attribútumok nem hanyagolhatók el a szerb elnök regionális törekvéseinek sikere mögött, legitimációjához egyéb tényezők is hozzájárulnak. Ezen belső tényezők közé sorolható a szerb ortodox egyház általi támogatottsága² és több évtizedes politikai pályafutása (ismertsége). Tény továbbá, hogy a szerb államfőhöz viszonyítva

¹ Ron Synovitz: *Thirty Years After Tito's Death, Yugoslav Nostalgia Abounds*. *Radio Free Europe*, 2010. május 4.

² Sabrina P. Ramet (szerk.): *Orthodox Churches and Politics in Southeast Europe. Nationalism, Conservatism, and Intolerance*. Cham, Palgrave Macmillan, 2019. 101.

a boszniai, montenegrói és koszovói szerbek vezetői kvázi másodrangúak, így nem reális feltételezés az, hogy valamelyikük megkérdőjelezné Vučić befolyását. A külső tényezők ugyancsak erős legitimitációt biztosítanak számára, hiszen az Európai Unió (EU) továbbra is partnereként tartja számon a szerb elnököt, ami szintén előnyt jelent a népszerűség szempontjából.³

Gyakorlati példák is alátámasztják a szerb köztársasági elnök regionális törekvéseit. Vučić miniszterelnökként (2014–2017), majd államfőként (2017–) is jelentős hangsúlyt fektet(ett) a környező, szerbek által lakott országokra/területekre. Ez azonban nem merül ki az őt és az általa vezetett Szerb Haladó Pártot támogató politikai partnerek megerősítésében; személyét is konzisztensen építette fel a Szerbián kívüli szerb közösségek körében. Ez a folyamat Bosznia-Hercegovinában – a főleg szerb lakta *Republika Srpska*-ban –, Koszovóban és Montenegróban is hasonló diskurzuson alapul: az államfő a szerb közösségek „védelmezőjének” szerepét kívánja magára öltetni.⁴ E szerepében képes problémamegoldónak feltüntetni magát, és regionális szintre kiterjeszteni befolyását, legyen szó a koszovói szerbek biztonságának⁵ vagy a montenegrói szerbek vallásgyakorlási jogának⁶ garantálásáról.

A koronavírus-járvány szintén rámutatott a szerb elnök regionális szerepére. Szerbia 2021 elejére az orosz, de különösen a kínai vakcinaszállítmányoknak köszönhetően jelentős mennyiségű oltóanyaghoz jutott hozzá, s a régió többi országához képest korán el tudta kezdeni oltási kampányát.⁷ A szerb társadalom oltási hajlandósága azonban alacsony szinten állandósult, miközben a vakcinák szavatossági idejük miatt csak korlátozott ideig maradtak felhasználhatók. Ebből fakadóan Belgrádnak lehetősége volt arra, hogy vakcinaadományokat juttasson a környező, posztjugoszláv államoknak (kezdetben szimbolikus mennyiségben: kétezer oltóanyagot Montenegrónak,⁸ nyolcezeret

³ Florian Bieber: *The Rise of Authoritarianism in the Western Balkans*. Cham, Palgrave Macmillan, 2019. 32.

⁴ Milenko Vasović: *Vucic's New Pose as Serbia's 'Protector' Shouldn't Fool Anyone*. *Balkan Insight*, 2021. december 23.

⁵ *Vucic: We'll Protect Kosovo Serbs; I Hope You Will Never Have to See That*. *NI*, 2021. október 14.

⁶ *Serbia-Montenegro Tensions Escalate amid Church Dispute*. *AP News*, 2020. május 20.

⁷ *Serbia Receives 1 Mln Sinopharm Vaccines from China*. *Xinhua*, 2021. január 16.

⁸ Radomir Ralev: *Montenegro Receives 2,000 Doses of Sputnik V Vaccine from Serbia*. *SeeNews*, 2021. február 18.

Észak-Macedóniának⁹ és öt-öt ezret Bosznia-Hercegovina két entitásának¹⁰), majd a környező országok állampolgárainak engedélyezze, hogy Szerbiába utazva felvesgyék a védőoltást.¹¹ Ezzel a lépéssel ismételtlen megerősödött az egykori jugoszláv térségben Belgrád központi szerepe, egyben pedig Vučić népszerűsége.

Az „elméleti” és gyakorlati példákból kitűnik, hogy a szerb államfő már most a Balkán szerb közösségeinek első számú vezetője, s e tekintetben kihívója nincs. Regionális törekvései pedig ihletet adhatnak az albán vezetők számára is.

Az albán regionális törekvések háttere

A szerbekhez hasonlóan a Nyugat-Balkán szinte összes országában találhatunk számottevő albán közösséget: Koszovóban, Észak-Macedóniában, Montenegróban és Dél-Szerbiában is. Az előző fejezetből kiindulva pedig azzal a feltételezéssel élhetünk, hogy egyes albán politikusok szeretnék a Balkán albán közösségeit ugyanúgy elérni, ahogyan azt Vučić elnök teszi a környező országok szerb közösségeivel. Ilyen aspirációkat leginkább Edi Rama albán kormányfő dédelget, aki a szerb elnök példáján, illetve a két vezető között kialakított jó viszonyon keresztül kívánja megszólítani a félsziget albánságát. Vučićhoz hasonlóan az albán miniszterelnök is több – külső és belső – forrásból meríti legitimációjának alapját. Rama 2013 óta, harmadik alkalommal tölti be jelenlegi pozícióját, az albániai Szocialista Pártot (Partia Socialiste e Shqipërisë) pedig már 2005 óta vezeti. Ami a külső tényezőket illeti, a szerb elnökhöz hasonlóan Rama ugyancsak élvezi az EU támogatását.

Regionális aspirációinak kezdetei a 2013-as albániai parlamenti választások előtti időkre vezethetők vissza, amikor is felismerve, hogy a hatalom megszerzéséhez változtatni kell pártja (és saját) politikáján, ennek a lehetőségét a külpolitikában találta meg. Az albán közösségek védelmezőjének szerepét addig Sali

⁹ Jovan Kovačić: [Serbia Donates Vaccines and Spreads Goodwill in the Region](#). *New Europe*, 2021. március 5.

¹⁰ Aleksandar Vasovic – Mark Heinrich: [Former Enemy Serbia Donates COVID-19 Vaccines to Bosnia's Muslims, Croats](#). *Reuters*, 2021. március 2.

¹¹ Slavica Tuvic – Branislava Gigović Grubić: [Serbia Invites Its Neighbours Over for a COVID Vaccine](#). *Euronews*, 2021. április 8.

Berisha egykori albán elnök és pártja, a Demokrata Párt (Partia Demokratike e Shqipërisë) képviselte; ezt a monopóliumot kívánta Rama megtörni. A folyamathoz hozzájárult az is, hogy a parlamenti választásokon elindult egy viszonylag új mozgalom, a Piros és Fekete Szövetség (Aleanca Kuq e Zi), amely nacionalista, Nagy-Albániát hirdető politikájával az Albánián kívül élő albán közösségek körében is erőteljes kampánytevékenységet folytatott.¹² Ez mindkét hagyományos albán pártot megrémítette, és a szocialistákat is arra ösztönözte, hogy politikájukban az albán közösségek nagyobb szerepet kapjanak. Habár a belpolitikai tényezők korántsem elhanyagolhatók, Rama számára a szerb elnökkel való kapcsolatépítés hozta el a regionális vezetővé válás vízióját és lehetőségét.

Rama számára úgy tűnhet, a megfelelő kapcsolatrendszer kiépítése Belgráddal – a koszovói kérdésben vallott eltérő álláspont ellenére – kifizetődő. Az albán kormányfő és Vučić 2014. november 10-i belgrádi találkozója¹³ méltán nevezhető történelminek: az utolsó magas szintű államközi találkozóra 1946-ban – még a jugoszláv–szovjet, illetve az azt követő albán–jugoszláv szakítás előtt – került sor Tito és az egykori albán vezető, Enver Hoxha között. A találkozót követő látogatása a főként albánlakta Preševó-völgybe, valamint ígéretei – miszerint nem engedi az asszimilációt, és az EU-ban újra egységben lesznek – szintén jó fogadtatásra találtak.¹⁴ Habár a belgrádi látogatás nem volt botrányoktól mentes,¹⁵ mindenképpen hozzájárult a szerb–albán politikai megbékéléshez (pontosabban a kapcsolatok új alapokra helyezéséhez) és a két vezető közötti bizalomépítéshez.

A Szerbiával – vagy inkább Vučićyal – való „összeborulást” az albán miniszterelnök kétféleképpen magyarázza. Egyrészt a „béke és együttműködés”¹⁶ zálogának tekinti a gyümölcsöző szerb–albán politikai kapcsolatokat. Másrészt egy

¹² Fred C. Abrahams: *Modern Albania: From Dictatorship to Democracy in Europe*. New York, New York University Press, 2015. 292. A Piros és Fekete Szövetség végül nem jutott parlamenti mandátumhoz a 2013-as választásokon, és azóta is marginális szerepet tölt be az albániai politikai életben.

¹³ Joseph Coelho: *Rama-Vucic: A Historic Visit? E-International Relations*, 2014. december 12.

¹⁴ *Ethnic Albanians Welcome Albanian PM to Presevo Valley. Deutsche Welle*, 2014. november 11.

¹⁵ Koszovó kérdése heves megjegyzéseket váltott ki mindkét oldalról, a találkozó előtt pár nappal a szerb fővárosban tartott albán–szerb labdarúgó-Európa-bajnokság selejtezőjén pedig egy Nagy-Albániát jelképező zászlót lengetett be egy drón.

¹⁶ Albánia Miniszterelnöki Hivatala: *Prime Minister Rama Receives Prime Minister of Serbia Vučić* (2015. május 27.).

sokkal szemléletesebb példán keresztül a német–francia megbékéléssel és a két európai hatalom között az 1960-as évektől kezdődő szoros együttműködéssel vont párhuzamot.¹⁷ Ebben az értelmezésben a szerb elnökkel fenntartott kapcsolata jelenti Rama regionális törekvéseinek sarokkövét. A szintéren azonban egy másik albán politikus, a koszovói Albin Kurti kormányfő is feltűnt.

Ramához hasonlóan Albin Kurti sem ismeretlen a (koszovói) albán politikai szintéren. Kurtit karizmatikus személyisége, az 1980–1990-es években a szerb elnyomás,¹⁸ a 2000-es évektől pedig a nemzetközi közösség jelenléte elleni határozott fellépése tette népszerű politikussá.¹⁹ Pártjával, az Önrendelkezéssel (Lëvizja Vetëvendosje) első ízben csak 2020-ban, koalíciós kormány részeként tudtak (pár hétre) hatalomra kerülni, a 2021-es parlamenti választásokon azonban már önállóan is képesek voltak a kormányalakításra.²⁰ Az egykori diákszervezeti aktivistából a koszovói politikai élet egyik legmeghatározóbb (és egyben legmegosztóbb) alakjává avanszált Kurti népszerűsége rendszerellenességében keresendő. A politikus sorozatosan a koszovói politikai életet évtizedeken keresztül uraló hagyományos pártok ellen foglalt állást, továbbá átfogó belső reformokat és az előző politikai elittől való eltávolodást ígért. Retorikájával gyorsan tett szert népszerűsége Koszovóban, a környék albán közösségeiben, valamint a nagyszámú (koszovói) albán diaszpórában is.²¹

A koszovói kormányfő regionális törekvéseit azonban három tényező nehezíti meg. Egyrészt Koszovóban még nem tudta beteljesíteni ígéreteit, népszerűsége nem tűnik töretlennek – erre a 2021-es önkormányzati választások is rámutattak, ahol az Önrendelkezés jelentősen alulmaradt a tradicionális pártok képviselő- és polgármesterjelöltjeivel szemben.²² Ramával ellentétben így egyelőre még nem annyira stabil a belpolitikai beágyazottsága, ami megnehezítheti befolyása

¹⁷ Nicola Pedrazzi: *Vučić in Tirana: All Together for... Germany! Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa*, 2015. június 8.

¹⁸ Sabrina P. Ramet – Vjeran I. Pavlakovic (szerk.): *Serbia Since 1989: Politics and Society under Milosevic and After*. Seattle, University of Washington Press, 2005. 336.

¹⁹ Nora Roehner: *UN Peacebuilding: Light Footprint or Friendly Takeover?* Florida, Boca Raton, 2012. 148.

²⁰ Németh Ferenc: *Koszovói választások 2021: az Önrendelkezés áttörése. KKI-elemzések*, (2021b), 6.

²¹ Németh (2021b): i. m. 9–10.

²² Ridvan Peshkopia – Artan Mustafa: *Local Elections in Kosovo: Another ‘New Party’ That Will Quickly Fade Away, or a ‘Normalisation’ of the Political Conflict?* *Contemporary Southeastern Europe*, 9. (2022), 1. 3–4.

növekedését a térség albán közösségeiben. Másrészt Koszovó kapcsolatépítési képessége sokkal korlátozottabb, mint Albániáé: szuverenitásának korlátozott elismerése miatt kevesebb politikai vagy gazdasági tőkével tudja csak menedzselni magát vagy támogatni a Koszovón kívüli albán közösségeket. Ez hatványozottan igaz a dél-szerbiai albánokra: attól függetlenül, hogy a Preševó-völgyi albán politikusok „régiónk jövőjét a koszovói fejleményekkel kapcsolják össze”,²³ Tirana itt is egyszerűbben tudja befolyását kiterjeszteni, hiszen Belgrád ezt a folyamatot nem akadályozza. Harmadrészt pedig Kurti külső legitimációja nem annyira erős, mint az albán kormányfőé: az EU – tágabb értelemben pedig az Egyesült Államok – egyelőre szkeptikus a koszovói miniszterelnökkel szemben. E tényezőktől függetlenül a koszovói kormányfő aktívan keresi szövetségeseit az albán közösségekben, illetve építi az Önrendelkezés hálózatát Koszovón kívül, elsősorban Albániában.

Látható tehát, hogy a nevesített akadályok ellenére Kurti is, csakúgy, mint Rama, regionális keretek között, az albánok első számú vezetőjeként is el tudná képzelni önmagát. Alapvető kérdés, hogyan befolyásolják ezen aspirációk a két vezető közötti kapcsolatokat, illetve melyek azok a stratégiai jelentőségű kérdéskörök, amelyekben elmarad az egyetértés Rama és Kurti között?

A Rama–Kurti-viszony

A két politikus versengése az albánok kegyeiért és regionális szerepük kiterjesztéséért alapvetően Rama és Kurti személyére korlátozódik. Másképpen megfogalmazva: nem a két ország (kormányai) közötti rivalizálásról beszélhetünk; sokkal inkább a két miniszterelnök személyes törekvései magyarázzák a köztük fennálló antagonisztikus ellentétet. Ez pedig – mint a fejezetben részletezett példák is alátámasztják – sokszor negatívan hat az albán–albán kapcsolatokra.

Az elemzés az elmúlt két év (2020–2021) azon eseményeit és politikai kérdéseit kívánja bemutatni, amelyek szemmel láthatóan törést okoztak a két vezető kapcsolatában. Jelen tanulmány így nem foglalkozik részletesen az úgynevezett Nagy-Albánia elképzeléssel – vagyis a többségében albánlakta területek egyetlen

²³ Ioannis Armakolas – Bledar Feta: *Signaling Change in Albanian Politics: Edi Rama's Visit to South Serbia's Preševo Valley*. *ELIAMEP Briefing Notes*, 11. (2012), 17. 2.

államformációban való egyesülésével –, illetve a két politikus e tekintetben megjelenő diskurzusával (röviden megállapítható, hogy mindkét fél fel-felhasználja azt retorikai szinten: míg Rama elsősorban az EU-integráció elmaradásakor vagy annak hiányában említi alternatívaként,²⁴ addig Kurti politikai pályafutásában jelentős szerepe van a pánlbánizmus hirdetésének).²⁵ A két állam tényleges egyesülése helyett sokkal inkább elképzelhető egyfajta funkcionális integráció, vagyis bizonyos puha szakpolitikai területek koordinálása és/vagy harmonizálása.²⁶ Reális elképzelésen nyugvó és a nemzetközi közösség támogatását is élvező vízióként Albánia és Koszovó egyesüléséről nem beszélhetünk.

A tanulmány további részében a két kormányfő közötti vitás pontokra helyezzük a hangsúlyt. Ezek között a regionális kérdésekben tapasztalható – s alapvetően a Rama–Vučić-kapcsolatokra visszavezethető – ellentétek mellett markánsan megjelenik Kurti aktivitása az albán belpolitikában, illetve a Belgrád–Pristina-dialógus.

A Nyitott Balkán kezdeményezés

A Vučić, Rama és az egykori északmacedón miniszterelnök, Zoran Zaev égisze alatt az EU-integráció lényeges lelassulásának reakciójaként 2019-ben megálmodott kezdeményezés a nyugat-balkáni országok gazdasági együttműködését kívánja fellendíteni, alapvetően a „négy szabadság” elvének kiterjesztésével.²⁷ A sokáig „mini Schengen” informális elnevezést viselő kezdeményezéshez való csatlakozás ugyan nyitott mindegyik térségbeli ország számára, Montenegró, Bosznia-Hercegovina és Koszovó egyelőre elzárkózott ettől.

A *Nyitott Balkán*ban jól megmutatkozik Rama regionális aspirációja: szintén Vučić oldalvázán, illetve vele kiegészülve adja arcát egy regionális szintű együttműködéshez. Az albán kormányfő a regionális gazdasági kapcsolatok

²⁴ Európai Parlament: *Remarks by Kosovo and Albanian Officials on 'Greater Albania' and the Normalisation of Relations in the Western Balkans*. E-001560/2021/rev.1 (2021. március 23.).

²⁵ Tristan James Mabry – John McGarry (szerk.): *Divided Nations and European Integration*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2013. 185–186.

²⁶ Këto janë marrëveshjet që nënshkruan sot Rama e Kurti në Elbasan. *Lajme*, 2021. november 26.

²⁷ Julija Simić: *Three Countries Agree Mini Schengen in the Balkans*. *Euractiv*, 2019. október 11.

felfutását várja a kezdeményezéstől,²⁸ Koszovót pedig több ízben is a részvétellel ösztönözte.²⁹ Ezzel szemben a koszovói kormányfő Szerbia politikai és gazdasági dominanciáját, valamint a keleti nagyhatalmak balkáni törekvéseit látja a *Nyitott Balkánban*.³⁰ Kurti szerint a már meglévő, az EU által is támogatott kezdeményezéseket kell továbbfejleszteni; erre a *Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodás* (*Central European Free Trade Agreement – CEFTA*) átalakítását ajánlotta a politikus.³¹

Albán parlamenti választások és belpolitikai fejlemények

Az elmúlt időszakban a két ország kormányfője közötti ellentétet az Önrendelkezés albániai terjeszkedése, valamint Kurtinak az albániai belpolitikai eseményekbe történő beavatkozása idézte elő. A koszovói politikus leglátványosabban Albániában kívánja kiterjeszteni politikai legitimitását és népszerűségét; ezt támasztja alá az, hogy pártja már 2019-ben létrehozta annak tiranai testvérszervezetét, majd a 2021. április 25-én tartott parlamenti választásokon három független, ám az Önrendelkezés (és személyesen Kurti) által támogatott jelöltet is indítottak.³² A koszovói államfő albániai kampányútja, valamint az, hogy kihasználva albán állampolgárságát, szavazott az albániai választásokon, jelentős felháborodást váltott ki Ramából.³³ Az albán miniszterelnök Kurti jelenlétére azzal reagált, hogy albániai pártok sincsenek jelen Koszovóban. Az eset kapcsán – Rama oldalán – a szerb államfő is megnyilvánult: állítása szerint Kurti

²⁸ Fjori Sinoruka: *Leaders Sign New ‘Open Balkan’ Agreements in Albania*. *Balkan Insight*, 2021. december 21.

²⁹ Rama Links Kosovo’s Membership in ‘Open Balkan’ to Its ‘Dedication to Peace’. *Exit News*, 2021. szeptember 18.

³⁰ Koszovói Miniszterelnöki Hivatal: *Intervista e Kryeministrit të Republikës së Kosovës, Albin Kurti, dhënë për Deutsche Welle* (2021. július 11.).

³¹ Klarisa Fetahu: *Open Balkan Project of No Interest to Kosovo*. *Prishtina Insight*, 2021. augusztus 20.

³² Gjergj Erebara: *Kosovo’s Vetevendosje Plans Albanian Offshoot to Promote ‘Unification’*. *Balkan Insight*, 2019. április 9.

³³ Eduart Halili: *Kurti Will Come to Albania to Vote on April Elections*. *Albanian Daily News*, 2021. március 3.

szavazására Tiranában nem érkezett elég elutasító visszajelzés, holott ha a szerb elnök szavazott volna valamelyik koszovói, szerb többségű járásban, az sokkal erőteljesebb reakciókat eredményezett volna.³⁴ Habár az Önrendelkezés albániai áttörése nem sikerült (képviselői nem szereztek parlamenti mandátumot),³⁵ nem ez volt az egyetlen olyan eset, amely az albániai belpolitikához kapcsolódóan okozott feszültséget a két vezető között.

A parlamenti választások mellett a Nemzeti Színház ügye, Goran Bregović albániai koncertje, áttételesen pedig az Albánia által felajánlott kínai vakcinák visszautasítása is feszültségforrást jelentett a miniszterelnökök közötti kapcsolatokban. A Tirana közepén található Nemzeti Színház épületének problémája nem új keletű, számos botrány övezi a sorsát. Míg Rama és Tirana polgármestere, Erion Veliaj a lebontása mellett, addig Kurti – hasonlóan az albániai ellenzékhez és civil aktivistákhoz – az ellen foglalt állást; utóbbiak, mivel az az albán főváros egyik legrégebbi épülete, múzeumként kívánták hasznosítani. Kurti emellett többször kifejezte támogatását a kormány és a főpolgármester döntése ellen tüntetők felé,³⁶ valamint hangsúlyozta: „a színház nem csupán Albániáé; az az összes albánhoz tartozik, a diaszpórához is”.³⁷ Az épületet végül 2020 májusában, az éj leple alatt elbontották, helyére új színház épül.³⁸

Kurti ugyancsak nemtetszésének adott hangot Goran Bregović albániai koncertje előtt. A boszniai születésű, horvát–szerb családból származó és egykor a jugoszláv Bijelo dugme együttes frontembereként ismert zenész az albániai Korça városában megrendezett fesztiválon adott elő 2021 augusztusában. A koszovói kormányfő (és zenészek) szerint Bregović *Kalasnyikov* című szerzeményét a koszovói fegyveres konfliktus során a szerb paramilitáris egységek által elkövetett háborús cselekmények ihlették.³⁹ A zenész ellen felhozott vádak

³⁴ Kurti's Vote in Albanian Elections – Controversial but Not Unprecedented in the Balkans. *European Western Balkans*, 2021. április 26.

³⁵ Németh Ferenc: Albánia választott: harmadszor is Rama. *KKI-elemzések*, (2021a), 21. 9.

³⁶ Kosovo's Prime Minister Praises Resistance against Demolition of Albania's National Theatre. *Exit News*, 2020. május 17.

³⁷ Albin Kurti Speaks on Relations with Rama, the National Theater and Vetevendosje Arrests in Tirana. *Exit News*, 2020. május 26.

³⁸ Alice Taylor: Comment: The Demolition of the Albanian National Theatre, Two Years On. *Exit News*, 2022. május 17.

³⁹ Iva Martinović – Amra Zejneli Loxha: Zašto je Bregović nepoželjan na festivalu u Albaniji? *Radio Slobodna Evropa*, 2021. augusztus 10.

Rama – aki még 2006-ban, Tirana polgármestereként Bregovićnak ajándékozta a város kulcsát – „középkori hisztériának”⁴⁰ nevezte; véleménye szerint az énekes sosem cselekedett az albánok ellen: nem támogatta az ellenük elkövetett népirtást és a Slobodan Milošević vezette jugoszláv/szerb rezsimit sem.⁴¹

Egy újabb, az albán–albán kapcsolatokra kihatással lévő esetként írható le Kurti azon döntése, amikor nem fogadta el a Tirana által felajánlott, koronavírus elleni oltóanyagokat. Albánia ugyanis a koszovói határ közelében található Kukës városába invitálta a koszovói tanárokat, akiket a kínai gyártmányú Sinovac vakcinával kívántak immunizálni.⁴² A koszovói államfő egészségügyi, elsősorban viszont politikai okokra hivatkozva nem fogadott el olyan vakcinákat, amelyeket egy Koszovó függetlenségét nem elismerő ország – jelen esetben Kína – gyártott.⁴³ Habár Rama nem vitatta Kurti ezen álláspontját, az albán miniszterelnök ezt a lépést párhuzamba hozta a koszovói politikus albániai kampánytevékenységével, amelyet ez alkalommal is éles kritikával illetett.⁴⁴ Látható, hogy a két politikus közötti kapcsolatok alakulásában kardinális szerepe van annak, hogy Kurti egyre prominensebb alakjává kíván válni az albániai belpolitikának. Végezetül érdemes megnézni, hogy a Koszovó és Szerbia közötti párbeszéd során felmerült-e bármiféle feszültség a két politikus között.

Koszovó kérdése és a Belgrád–Pristina-párbeszéd

Albánia – kormánytól függetlenül – továbbra is Koszovó függetlenségének egyik legnagyobb támogatója; ebből a körből Edi Rama sem marad ki. A politikus 2014-es, belgrádi látogatásán is hangsúlyozta, hogy az ország szuverenitása

⁴⁰ Idro Seferi: *When Music Raises Ethnic Tensions: Goran Bregović in Korçë's Beer Fest. Reporting Diversity Network 2.0*, (é. n.).

⁴¹ Seferi (é. n.): i. m.

⁴² Kosova refuzon vaksinat ruse dhe kineze nga Shqipëria, Kurti: Vetëm nga shtetet që na kanë njohur. *Politiko*, 2021. április 5.

⁴³ Orlando Crowcoft: *Albania Begins Vaccinating Kosovo Medics against COVID-19. Euronews*, 2021. március 20.

⁴⁴ *Albanian Prime Minister Respects Kosovo's Rejection of Chinese Vaccines. Exit News*, 2021. április 9.

realitás, és nem visszafordítható.⁴⁵ Ettől függetlenül alkalmanként felfedezhetünk repedéseket ezen az állásponton, vagyis olyan megnyilatkozásokat, amikor Rama és Kurti nem egy platformot képviselnek.

Az egyet nem értés egyik megnyilvánulása az volt, amikor a koszovói kormányfő szerint Rama támogatta Hashim Thaçi egykori koszovói államfő és Vučić elnök határmódosításról szóló elképzelését.⁴⁶ Ezt az albán miniszterelnök következetesen cáfolta.⁴⁷ Egy másik alkalommal, 2020-ban Rama arra sürgette koszovói partnerét, hogy a Szerbiára (és Bosznia-Hercegovinára) kivetett százszázalékos büntetővámokat vonja vissza; ezt pedig Kurti nem találta elfogadhatónak.⁴⁸ Ezekről a kisebb ellentétektől eltekintve azonban elmondható, hogy Rama továbbra is támogató szerepben lép fel Pristina irányában, a legtöbb alkalommal elítélve vagy legalábbis éles kritikával illetve Belgrádot. Koszovó szuverenitásának kérdésében, illetve a Belgrád–Pristina-dialógus kapcsán így nem jelenik meg a két vezető közötti ellentét.

Ki a versenyfutás valódi nyertese?

Az Edi Rama és Albin Kurti kormányfők közötti viszonyt elemezve azt a következtetést vonhatjuk le, hogy egyelőre az albán miniszterelnök „áll nyerésre” az albánok regionális vezetője címért. Rama belpolitikai pozíciója és stabilitása mellett ez annak is köszönhető, hogy Tirana sokkal könnyebben tud a Balkán albán közösségeinek aktív támogatója lenni. Pristina esetében a gyakori kormányváltások, a koszovói–szerb viszony, illetve az ország korlátozott elismertsége csak limitált mozgásteret biztosít vezetője számára. Kurti emellett még új a döntéshozói szerepben; pártjának népszerűsége a 2021-es önkormányzati választások fényében egyelőre meglehetősen ingatag. A politikusnak így először

⁴⁵ Albania, Serbia Leaders Clash over Kosovo during Historic Visit. *Deutsche Welle*, 2014. november 10.

⁴⁶ Bledar Qalliu: Albin Kurti: Albania's Prime Minister Doesn't Support Exchange of Territories between Kosovo and Serbia. *Exit News*, 2019. október 27.

⁴⁷ Rama Reacts to Foreign media: I have Never Supported the Change of Kosovo-Serbia Borders. *Kosova Press*, 2021. május 3.

⁴⁸ "Silence" During Lunch Between Rama and Kurti in Tirana. *Exit News*, 2021. március 4.

Koszovóban szükséges megszilárdítania hatalmát, mielőtt legitimitását a környező országok albán közösségeire is megpróbálná kiterjeszteni.

A versenyfutás valódi győztese azonban nem Albániából vagy Koszovóból kerül ki: a Rama–Kurti-versengésből végső soron Aleksandar Vučić szerb államfő profitál. Az Albániával kialakított jó politikai-gazdasági kapcsolatok és együttműködés ugyanis két szempontból is előnyösek Belgrádnak. Egyrészt az albán–szerb kapcsolatok éket tudnak verni Tirana és Pristina közé; sok esetben – mint a *Nyitott Balkán* kezdeményezésénél – nem képvisel a két albán vezető egységes frontot. Másrészt annak ellenére, hogy Koszovó státusa kapcsán Albánia (és Rama) álláspontjában nincs változás, a Szerbia és Albánia közötti (politikai) megbékélés alkalmas arra, hogy Vučić bebizonyítsa: Belgrád lépései és esetleges megnyilvánulásai Pristina felé nem albánellenesek. Amíg tehát Rama a Vučićyal való jó kapcsolatai útján elsősorban szimbolikusan tud előnyökhöz jutni, addig a szerb államfő (és Szerbia) a politikai szintén is tud profitálni a Tiranával fenntartott kedvező viszonyából, s abból, hogy megannyi kérdésben nincs egyetértés Rama és Kurti között.

Felhasznált irodalom

- Abrahams, Fred C.: *Modern Albania: From Dictatorship to Democracy in Europe*. New York, New York University Press, 2015.
- Albanian Prime Minister Respects Kosovo's Rejection of Chinese Vaccines. *Exit News*, 2021. április 9. Online: <https://exit.al/en/2021/04/09/albanian-prime-minister-respects-kosovos-rejection-of-chinese-vaccines/>
- Albania, Serbia Leaders Clash over Kosovo during Historic Visit. *Deutsche Welle*, 2014. november 10. Online: www.dw.com/en/albania-serbia-leaders-clash-over-kosovo-during-historic-visit/a-18051795
- Albánia Miniszterelnöki Hivatala: *Prime Minister Rama Receives Prime Minister of Serbia Vučić* (2015. május 27.). Online: <https://kryeministria.al/en/newsroom/kryeministrit-rama-pret-kryeministrin-e-serbise-vucic/>
- Albin Kurti Speaks on Relations with Rama, the National Theater and Vetevendosje Arrests in Tirana. *Exit News*, 2020. május 26. Online: <https://exit.al/en/2020/05/26/albin-kurti-speaks-on-relations-with-rama-the-national-theatre-and-vetvendosje-arrests-in-tirana/>

- Armakolas, Ioannis – Bledar Feta: Signaling Change in Albanian Politics: Edi Rama's Visit to South Serbia's Preševo Valley. *ELIAMEP Briefing Notes*, 11. (2012), 17. 2. Online: www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2012/04/Armakollas1.pdf
- Bieber, Florian: *The Rise of Authoritarianism in the Western Balkans*. Cham, Palgrave Macmillan, 2019.
- Coelho, Joseph: Rama-Vucic: A Historic Visit? *E-International Relations*, 2014. december 12. Online: www.e-ir.info/2014/12/12/rama-vucic-a-historic-visit/
- Crowcoft, Orlando: Albania Begins Vaccinating Kosovo Medics against COVID-19. *Euronews*, 2021. március 20. Online: www.euronews.com/2021/03/20/albania-begins-vaccinating-kosovo-medics-against-covid-19
- Erebara, Gjergj: Kosovo's Vetevendosje Plans Albanian Offshoot to Promote 'Unification'. *Balkan Insight*, 2019. április 9. Online: <https://balkaninsight.com/2019/04/09/kosovos-vetevendosje-opens-albania-branch-for-nation-unification/>
- Ethnic Albanians Welcome Albanian PM to Presevo Valley. *Deutsche Welle*, 2014. november 11. Online: www.dw.com/en/ethnic-albanians-welcome-albanian-pm-to-presevo-valley/a-18056712
- Európai Parlament: *Remarks by Kosovo and Albanian Officials on 'Greater Albania' and the Normalisation of Relations in the Western Balkans*. E-001560/2021/rev.1 (2021. március 23.). Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2021-001560_EN.html
- Fetahu, Klarisa: Open Balkan Project of No Interest to Kosovo. *Prishtina Insight*, 2021. augusztus 20. Online: <https://prishtinainsight.com/open-balkan-project-of-no-interest-to-kosovo/>
- Halili, Eduart: Kurti Will Come to Albania to Vote on April Elections. *Albanian Daily News*, 2021. március 3. Online: <https://albaniandailynews.com/news/kurti-will-come-to-albania-to-vote-on-april-elections>
- Këto janë marrëveshjet që nënshkruan sot Rama e Kurti në Elbasan. *Lajme*, 2021. november 26. Online: <https://lajmial.com/keto-jane-marreveshjet-qe-nenshkruan-sot-rama-e-kurti-ne-elbasan/>
- Kosova refuzon vaksinat ruse dhe kineze nga Shqipëria, Kurti: Vetëm nga shtetet që na kanë njohur. *Politiko*, 2021. április 5. Online: <https://politiko.al/kosova/kosova-refuzon-vaksinat-ruse-dhe-kineze-nga-shqiperia-kurti-vetem-nga-sht-i433285>
- Kosovo's Prime Minister Praises Resistance against Demolition of Albania's National Theatre. *Exit News*, 2020. május 17. Online: <https://exit.al/en/2020/05/17/kosovos-prime-minister-praises-resistance-against-demolition-of-albanias-national-theatre/>

- Koszovói Miniszterelnöki Hivatal: *Intervista e Kryeministrit të Republikës së Kosovës, Albin Kurti, dhënë për Deutsche Welle* (2021. július 11.). Online: <https://kryeministri.rks-gov.net/blog/intervista-e-kryeministrit-te-republikes-se-kosoves-albin-kurti-dhene-per-deutsche-welle/>
- Kovačić, Jovan: Serbia Donates Vaccines and Spreads Goodwill in the Region. *New Europe*, 2021. március 5. Online: www.neweurope.eu/article/serbia-donates-vaccines-and-spreads-goodwill-in-the-region/
- Kurti's Vote in Albanian Elections – Controversial but Not Unprecedented in the Balkans. *European Western Balkans*, 2021. április 26. Online: <https://europeanwesternbalkans.com/2021/04/26/kurtis-vote-in-albanian-elections-controversial-but-not-unprecedented-in-the-balkans/>
- Mabry, Tristan James – John McGarry (szerk.): *Divided Nations and European Integration*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2013.
- Martinović, Iva – Amra Zejneli Loxha: Zašto je Bregović nepoželjan na festivalu u Albaniji? *Radio Slobodna Evropa*, 2021. augusztus 10. Online: www.slobodnaevropa.org/a/goran-bregovic-festival-albanija/31402911.html
- Németh Ferenc: Albánia választott: harmadszor is Rama. *KKI-elemzések*, (2021a), 21. Online: https://kki.hu/wp-content/uploads/2021/05/KE_2021_21_AL_Albania_valasztott_Rama_NF_0517.pdf
- Németh Ferenc: Koszovói választások, 2021: az Önrendelkezés áttörése. *KKI-elemzések*, (2021b), 6. Online: <https://kki.hu/wp-content/uploads/2021/02/KKIElemzesek.E-2021.06.pdf>
- Pedrazzi, Nicola: Vučić in Tirana: All Together for... Germany! *Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa*, 2015. június 8. Online: www.balcanicaucaso.org/eng/Areas/Albania/Vucic-in-Tirana-all-together-for-Germany!-161992
- Peshkopia, Ridvan – Artan Mustafa: Local Elections in Kosovo: Another ‘New Party’ That Will Quickly Fade Away, or a ‘Normalisation’ of the Political Conflict? *Contemporary Southeastern Europe*, 9. (2022), 1. Online: www.contemporarysee.org/sites/default/files/papers/peshkopia_mustafa_local_elections_kosovo.pdf
- Qalliu, Bledar: Albin Kurti: Albania's Prime Minister Doesn't Support Exchange of Territories between Kosovo and Serbia. *Exit News*, 2019. október 27. Online: <https://exit.al/en/2019/10/27/albin-kurti-albanias-prime-minister-doesnt-support-exchange-of-territories-between-kosovo-and-serbia/>
- Ralev, Radomir: Montenegro Receives 2,000 Doses of Sputnik V Vaccine from Serbia. *SeeNews*, 2021. február 18. Online: <https://seenews.com/news/montenegro-receives-2000-doses-of-sputnik-v-vaccine-from-serbia-731699>

- Rama Links Kosovo's Membership in 'Open Balkan' to Its 'Dedication to Peace'. *Exit News*, 2021. szeptember 18. Online: <https://exit.al/en/2021/09/18/rama-links-kosovos-membership-in-open-balkan-to-its-dedication-to-peace/>
- Rama Reacts to Foreign Media: I Have Never Supported the Change of Kosovo-Serbia Borders. *Kosova Press*, 2021. május 3. Online: <https://kosovapress.com/en/rama-reacts-to-foreign-media-i-have-never-supported-the-change-of-kosovo-serbia-borders/>
- Ramet, Sabrina P. (szerk.): *Orthodox Churches and Politics in Southeast Europe. Nationalism, Conservatism, and Intolerance*. Cham, Palgrave Macmillan, 2019.
- Ramet, Sabrina P. – Vjeran I. Pavlakovic (szerk.): *Serbia since 1989: Politics and Society under Milosevic and After*. Seattle, University of Washington Press, 2005.
- Roehner, Nora: *UN Peacebuilding: Light Footprint or Friendly Takeover?* Florida, Boca Raton, 2012.
- Seferi, Idro: When Music Raises Ethnic Tensions: Goran Bregović in Korçë's Beer Fest. *Reporting Diversity Network 2.0*, (é. n.). Online: www.reportingdiversity.org/when-music-raises-ethnic-tensions-goran-bregovic-in-korces-beer-fest/
- Serbia-Montenegro Tensions Escalate amid Church Dispute. *AP News*, 2020. május 20. Online: <https://apnews.com/article/74760a2f00190d6c516476262b13daa5>
- Serbia Receives 1 Mln Sinopharm Vaccines from China. *Xinhua*, 2021. január 16. Online: www.xinhuanet.com/english/2021-01/16/c_139673341.htm
- "Silence" During Lunch Between Rama and Kurti in Tirana. *Exit News*, 2021. március 4. Online: <https://exit.al/en/2021/03/04/silence-over-lunch-between-rama-and-kurti-in-tirana/>
- Simić, Julija: Three Countries Agree Mini Schengen in the Balkans. *Euractiv*, 2019. október 11. Online: www.euractiv.com/section/enlargement/news/three-countries-agree-mini-schengen-in-the-balkans/
- Sinoruka, Fjori: Leaders Sign New 'Open Balkan' Agreements in Albania. *Balkan Insight*, 2021. december 21. Online: <https://balkaninsight.com/2021/12/21/leaders-sign-new-open-balkan-agreements-in-albania/>
- Synovitz, Ron: Thirty Years after Tito's Death, Yugoslav Nostalgia Abounds. *Radio Free Europe*, 2010. május 4. Online: www.rferl.org/a/Thirty_Years_After_Titos_Death_Yugoslav_Nostalgia_Abounds_/2031874.html
- Taylor, Alice: Comment: The Demolition of the Albanian National Theatre, Two Years On. *Exit News*, 2022. május 17. Online: <https://exit.al/en/2022/05/17/comment-the-demolition-of-the-albanian-national-theatre-one-year-on/>
- Tuvić, Slavica – Branislava Gigović Grubić: Serbia Invites Its Neighbours Over for a COVID Vaccine. *Euronews*, 2021. április 08. Online: www.euronews.com/2021/04/08/serbia-invites-its-neighbours-over-for-a-covid-vaccine

- Vasović, Aleksandar – Mark Heinrich: Former Enemy Serbia Donates COVID-19 Vaccines to Bosnia’s Muslims, Croats. *Reuters*, 2021. március 02. Online: www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-serbia-bosnia-idUSKBN2AU1HR
- Vasović, Milenko: Vucic’s New Pose as Serbia’s ‘Protector’ Shouldn’t Fool Anyone. *Balkan Insight*, 2021. december 23. Online: <https://balkaninsight.com/2021/12/23/vucics-new-pose-as-serbias-protector-shouldnt-fool-anyone/>
- Vucic: We’ll Protect Kosovo Serbs; I Hope You Will Never Have to See That. *NI*, 2021. október 14. Online: <https://rs.n1info.com/english/news/vucic-well-protect-kosovo-serbs-i-hope-you-will-never-have-to-see-that/>